

управлінських рішень, формування наукових прогнозів і відповідних пояснень; розробки та добору відповідного діагностичного інструментарію.

Тому всебічний розгляд моніторингу навчальних досягнень як об'єкта стандартизації представляє науковий і практичний інтерес.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ефремова Н. Ф. Мониторинг учебных достижений учащихся образовательных учреждений. Общие требования: стандарт. Введен 2006-03-15 (стандарт). Вопросы тестирования в образовании / Н. Ф. Ефремова [и др.]. – М. : ФЦТ, 2007. – № 2.
2. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Т. О. Лукіна. – К. : Шкільний світ ; Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
3. Михалева Т. Г. Проектирование региональной системы мониторинга качества общего образования / Т. Г. Михалева, М. Б. Гузаиров. – М. : ИЦПКПС, 1998.
4. Національна доктрина розвитку освіти // Нормативно-правове забезпечення освіти : у 4 ч. – Х. : Основа, 2004. – Ч. 1. – С. 5–24.
5. Рябова З. В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6–7-річного віку (управлінський аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / З. В. Рябова. – К., 2004. – 20 с.
6. Шишов С. Е. Школа: мониторинг качества образования / С. Е. Шальной, В. А. Кальной. – М. : Педагогическое общество России, 2000.

Аннотація

С.А.Баля

Мониторинг учебных достижений учащихся как объект стандартизации качества образования

В статье дается обоснование стандартизации и необходимости совершенствования мониторинговой деятельности, которая становится составной частью образовательного процесса, эффективным средством управления качеством обучения, надежным педагогическим инструментарием и востребованной услугой по оцениванию учебных достижений, обеспечивающей получение динамической информации о качестве обучения.

Ключевые слова: мониторинг учебных достижений, стандартизация, критерии оценивания, педагогические измерения, общеучебные компетенции.

Summary

S.A.Balia

Monitoring of Educational Achievements of Students as Object of Standardization of Quality of Education

The article is contained by the ground of standardization and necessity of perfection of monitoring activity, which becomes component part of educational process, effective mean of teaching quality management, reliable pedagogical tool and effective service in the evaluation of educational achievements, providing the receipt of dynamic information about quality of education.

Keywords: learning achievements monitoring, standardization, estimation criteria, pedagogical measurings, general educational competencies.

Дата надходження статті:

„6” квітня 2011 р.

УДК 373.61–057.212–029:5(045)

В.С.БЕРЕКА,

*доктор педагогічних наук, доцент,
(м.Хмельницький)*

Становлення системи наукових поглядів на проблему розвитку управлінської компетентності менеджерів

У статті здійснено історико-педагогічний аналіз становлення системи наукових поглядів на проблему розвитку управлінської компетентності менеджерів.

Ключові слова: управлінська компетентність, наукові погляди, менеджери, історико-педагогічний аналіз.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Радикальні зміни парадигми освіти повинні охопити всі сфери педагогічної галузі – від методології до конкретних технологій та методів; так щоб людина, оцінюючи своє місце у світі та рівень реалізації життєвого сенсу, на кожному етапі була задоволена своїм життям [1, с.48].

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Фундаментальні положення про необхідність навчання і виховання майбутніх управлінців знаходимо ще в соціально-політичних доктринах античної філософії. Заслугове на увагу ґрунтовна праця Платона „Держава”, в якій стверджується, що для того, щоб стати пригодним до управління, не достатньо природних задатків і здібностей, а потрібне також особливе спрямоване виховання і навчання. При цьому для визначення здатності до управління необхідні найвищі, найсуворіші критерії [2, с.386].

Доцільно відзначити, що існуюча нині система вимог до професійних управлінців несуттєво відрізняється від системи Платона. Сучасні вітчизняні та зарубіжні дослідники також називають обов'язковими елементами кваліфікації менеджера солідну загальну освіту, широку професійну підготовку і високий культурно-технічний рівень, уміння швидко поновлювати і поповнювати знання [3, с.26].

На нинішню потребу ринку праці швидко відгукнулись заклади освіти, де навчання менеджменту розвивається найбільш швидкими темпами. Ділове управління стає більш популярним серед студентів, зростає якість навчання, розробляються і запроваджуються нові дисципліни та навчальні курси, відкриваються нові вищі навчальні заклади, що орієнтуються на світові стандарти навчання [4, с.38].

Дану естафету підхопили науковці, їхній інтерес до проблеми підготовки фахівців з управлінської діяльності останнім часом значно розширився. Зокрема, питаннями формування та розвитку управлінських якостей керівників навчальних закладів займалися М.І.Байрамуков, Л.І.Даниленко, Г.В.Данченко, Г.А.Дмитренко, Г.В.Єльнікова, Б.В.Жебровський, Л.Н.Карашук, О.Ю.Кошинець, М.П.Кривко, В.І.Маслов, Т.В.Панчук, В.С.Пікельна, Н.І.Селіверстасова, Е.П.Тонконогов, Г.В.Федоров, В.В.Шенкунова та багато інших.

Отримання знань про управлінську діяльність стає необхідністю навчального процесу старшокласників, про що свідчить дослідження Л.І.Парошенко, Н.С.Солоненко, Т.В.Ситановської.

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави зробити висновок про те, що проблема підготовки компетентних управлінців турбувала людство не одне століття. На кожному етапі розвитку суспільства до них висувалися специфічні вимоги у відповідності з часом і економічною ситуацією, які були поштовхом для організації навчання і накопичення управлінського досвіду. Кожне нововведення в управлінську практику було враховано, осмислено і використано у навчальних ситуаціях. Тому з упевненістю можна говорити про те, що сучасний менеджмент інтегрує у собі збагачені роками управлінські знання, уміння, досвід, традиції. Наша думка підкріплена дослідженнями сучасних науковців Л.Калініною, Т.Михайленко, В.Бурми, які підкреслюють, що „знання і розуміння ролі історичного розвитку теорії менеджменту важливі для практичної діяльності управлінців сучасності” [5, с.63].

Формулювання цілей статті... А оскільки жоден управлінський аспект не втратив своєї актуальності і сьогодні, то *метою даної статті* є зосередження уваги науковців і педагогів на еволюційному розвитку поняття „управлінська компетентність” як основи до вироблення системи сучасних поглядів на це питання.

Виклад основного матеріалу... Аналіз наукових джерел із зазначеного питання дає змогу виділити основні етапи формування поняття „управлінська компетентність”. Дана періодизація пов'язана з виникненням і розвитком самої науки „управління”, на яку впродовж ХХ ст. суттєво вплинули управлінські школи та управлінські підходи.

I етап (до 90-х рр. ХІХ ст.) характеризувався відсутністю наукових поглядів на систему управління і, звісно, процес навчання управлінців, зокрема. Хотілося б відзначити, що державному управлінню на цьому етапі була приділена значна увага з боку інтелігенції, однак державні питання стосувалися здебільшого військової справи, розвитку торгівлі та вдосконалення ведення сільського господарства, і якість зовсім обминали саму особистість управлінця.

Києво-Могилянська академія, заснована у 1632 р., упродовж багатьох десятиліть визнавалась центром освіти й управлінської думки в Україні. Однак процес викладання був націлений на здобуття глибоких знань у сферах економіки та астрономії, незважаючи на тогочасну потребу забезпечення державної служби і великих промислових підприємств, що з'явилися з розвитком капіталістичних відносин, компетентними управлінцями.

Ця проблема частково була зрушена з місця у 1809 р., коли Сенатом Росії був прийнятий „Указ о новых правилах производства в чины по гражданской службе”, у якому головним принципом просування по службових сходинках була не вислуга років, а „дійсні заслуги і відмінні пізнання” [6, с.49]. А тому право на отримання професії тогочасного управлінця у державній сфері мали тільки ті чиновники, які пройшли курс навчання в університеті та склали іспит за спеціальною програмою.

Згаданий документ був прийнятий за ініціативою управляючого справами Міністерства внутрішніх справ Росії М.М.Сперанського, який висловив ідею розпочати підготовку кваліфікованих державних службовців і заснувати закритий лицей (Царськосільський лицей) для навчання дворянських дітей з метою подальшої служби у державних установах.

Участь у діяльності державного апарату людей освічених, спеціально підготовлених до сумлінного виконання державної служби повинна була, за його твердженням, забезпечити введення перетворень без революційних вибухів і потрясінь. Освічені чиновники повинні були для розкриття потенціалу кожної особистості забезпечити створення і підготовку умов [7, с.49].

У XIX ст. із початком індустріального розвитку управлінська проблематика поступово почала просуватися у структури мікрорівня. Під менеджментом тоді розуміли контроль над реалізацією наміченого. А саме адміністрування, за висловом російського дослідника Е.А.Уткина, стало трактуватися як процес формування загальних цілей і політики компанії [8, с.14].

Із зростанням обсягів промислового виробництва сфера діяльності управлінців розширилась, і, нарешті була визнана провідною, про що з історичних джерел свідчать доповіді управляючого однієї із американських промислових компаній Г.Тауна.

З цього часу необхідність управлінської освіти стала загальноновизнаною.

У 1881 р. фінансист і промисловець із Філадельфії Дж. Вартон виділив 100 тис. доларів університету Пенсільванії для відкриття відділення, де молодь мала б змогу отримати освіту і знання для кар'єри у менеджменті. За його думкою, вища освіта необхідна менеджерам у такій же мірі, як і лікарям, юристам та іншим фахівцям. Нове відділення університету у Пенсільванії, що у подальшому було названо школою, розробило програми для підготовки фахівців у сфері бізнесу, які мали такі курси, як принципи кооперації, господарське право, природа резервів та облігацій, причини паніки та грошових криз, ораторське мистецтво, проблеми страйків тощо. Школа з менеджменту Вартона була єдиною у 80-х рр. XIX ст. Однак у 1998 р. університети у Чикаго і Каліфорнії організували свої школи бізнесу XX ст. значно прискорило цей процес, що вийшов далеко за межі Америки [6, с.117].

ІІ етап (90-ті рр. XIX ст. – 30-ті рр. XX ст.) характеризується новими підходами до управлінської діяльності завдяки появі школи наукового управління й адміністративної (класичної) школи. У цей період на розвиток професійного менеджменту мали вплив наукові праці Ф.Тейлора, Г.Ганнта, Ф. і Л.Гілбертів, Г.Емерсона, Г.Форда, А.Файоля, Л.Урвіка, цінні ідеї яких система сучасної менеджмент-освіти використала у запроваджених навчальних курсах „Основи менеджменту”, „Економіка праці і соціально-трудова відносини”, „Виробничий менеджмент”, „Управління ресурсами і витратами” та деяких інших.

Засновником школи наукового управління Ф.У.Тейлером запропонована наукова система знань про закони раціонального управління, в яких сьогодні починається знайомство студентів-менеджерів із своєю майбутньою професією.

Одним із чотирьох наукових принципів, що в основі праць Ф.Тейлора, є „відбір ... менеджерів на підставі наукових критеріїв, їх профвідбір і профнавчання”, чим підкреслюється важливість ретельного відбору кандидатів на управлінську посаду і цілеспрямованого професійного навчання як невід'ємного компонента раціональної організації виробничого процесу [9].

Одним із послідовників Тейлора, американським ученим Гаррігтоном Емерсоном, було сформульовано 12 принципів управління, що забезпечують ріст продуктивності праці. Третім принципом він називає „компетентну консультацію професіоналів і удосконалення процесу управління на основі їх рекомендацій” [8, с.87].

„Вкрай важливо мати хоча б небагато фахівців”, стверджує вчений, – „наділених інтуїцією, спостережливістю, зрозумілістю з одного боку і усім багатством фізіологічних, психологічних і антропологічних наукових знань, з іншого. Тільки такий фахівець може дати ... справді компетентну пораду” [8, с.93].

Дані думки досліджені і підтверджені у подальшому великою кількістю наукових досліджень, що на сьогодні становлять окремі сфери системи менеджменту. У цілому ж школа наукового управління залишила за собою такі вимоги до професіоналізму менеджерів: знання способів диференціювання оплати праці робітників; уміння формувати завдання та розподіляти заохочення і премії; знання основ оперативного управління і календарного планування діяльності підприємства; кваліфікований підхід до управління кадрами, їх науковий підбір, розстановка та підтримка; знання суті продуктивності праці і принципи її підвищення; система знань про якість виробів, забезпечення постійної уваги до якості, розвиток сервісної мережі; знання управлінської функції координації, процедури досягнення цілей; уміння управляти запасами і здійснювати контроль над виплатами; нормування і графічне відображення виконаних робіт.

Деякий інший бік управлінської компетентності менеджерів висвітлений представниками адміністративної (класичної) школи менеджменту. Засновник школи А.Файоль негативно ставився до впроваджені системи підготовки керівних кадрів для промисловості, доводячи, що адміністративні здібності не можна розвинути шляхом тільки однієї інженерно-технічної науки і підкреслюючи необхідність включення у навчальні плани інженерних вузів спеціальних курсів по адмініструванню [7, с.186]. Самому ж менеджеру, вказував він, повинні бути властиві такі моральні якості, як „свідома, тверда, наполеглива воля, активність, енергія і, у деяких випадках відвага; мужність відповідальності; почуття обов'язку, турбота про загальні інтереси” [10, с.41].

Значення адміністративної школи менеджменту для сучасної управлінської і педагогічної свідомості полягає в тому, що її представниками було суттєво доповнений перелік професійно важливих якостей менеджера, а саме: усвідомлення управлінської діяльності як універсального

процесу, що складається з декількох взаємопов'язаних адміністративних операцій – планування, організації, мотивації, координації, контролю; знання універсальних принципів управління й особливості їх застосування у практичній роботі.

III етап (30-ті рр. – 60-ті рр. XX ст.) характеризуються виникненням і розповсюдженням ідеї психологічної підготовки менеджерів до професійної управлінської діяльності. На розвиток цього напрямку в даний період мали вплив праці Г.Мюнстерберга, М.Фоллетт, Е.Мейо, Р.Лайкерта, Д.Макгрегора, А.Маслоу, що віднесені до школи людських відносин і „поведінкових наук”.

Узагальнення матеріалів представників шкіл показує, що компетентний управлінець повинен використовувати у своїй діяльності досягнення психології і соціології, знати умови і організацію праці; враховувати психологічні явища у групах, індивідуальні потреби, цілі, мотиви; виявляти мотивацію до праці; уміти здійснювати відбір кадрів, визначати їх сумісність і професійні здібності.

Вказані вимоги до менеджерів підкреслили необхідність формування додаткової складової управлінської компетентності – здатності до комунікацій всередині колективу. Ідея комунікативної підготовки у сучасних умовах знайшла відображення у запровадженні навчальних курсів „Психологія управління”, „Управління персоналом”, „Етика ділових стосунків”.

IV етап (60-ті рр. XX ст. – по сьогодні) характеризується виникненням окремих підходів до управлінської діяльності, які широко використовуються у сучасній науці і практиці. Знання кожного з наведених нижче підходів, як показує практика, є затребуваним для сучасного управління, а тому управлінська компетентність менеджера не буде повністю сформованою, якщо не додати наступних знань:

- *з кількісного підходу*: статистики і теорії ймовірності для визначення методів контролю над якістю; методів лінійного програмування для полегшення вибору напрямку діяльності з урахуванням певних обмежень; теорії черговості для балансування вартості і часу експлуатації обладнання; теорію ігор для можливості краще зрозуміти конкурентну стратегію; комп'ютерних програм для моделювання надходження капіталу і побудови різноманітних кількісних моделей [6, с.226];

- *з процесного підходу*: змісту управління як єдиного процесу впливу на організацію; послідовність виконання процесів планування, організації, мотивації, контролю; методології проектування автоматизованої системи управління;

- *з системного підходу*: зміст взаємопов'язаних частин організації як системи; методів дослідження впливу навколишнього середовища на організацію; методологію стратегічного управління; суті синергетичного ефекту;

- *з ситуаційного підходу*: правильного інтерпретування ситуації і визначення факторів, найбільш важливих для отримання бажаного результату; змісту і особливостей прийняття управлінських рішень на основі виявлення сукупності ситуаційних факторів; уміння передбачати в конкретних ситуаціях позитивні і негативні наслідки.

Висновки... Зроблений нами аналіз наукової літератури з розвитку управлінської думки і формування образу „професійного менеджера” дає підстави узагальнити, що даний образ інтегрує у собі значну частину управлінських надбань минулого і вимоги сьогодення, оскільки управлінська сфера – найбільш чутлива до змін макросередовища і умов діяльності мікроструктур.

У сучасних умовах для зведення інформації про управлінську компетентність менеджера і врахування наростаючих вимог до нього повинна бути складена динамічна модель компетентності, яка містила б набір професійно значущих знань, умінь і навичок. Однак огляд психолого-педагогічних джерел доводить складність систематизації положень про професійну компетентність управління, що пов'язано з відсутністю цілісної та узагальненої системи функцій менеджера, а це, безперечно, є підставою для визначення посадових і професійних обов'язків даного фахівця. Для виконання даного важливого завдання, на нашу думку, потрібно:

- зрозуміти та визначити специфіку вимог (соціальних, нормативних, ринкових, особистісних), які висуваються до фахівця з менеджменту залежно від рівня підготовки і галузі, в якій він буде працювати;

- вибрати групу характеристик, що визначають структуру моделі компетентності менеджера, а потім скласти перелік показників, які входять в ці групи;

- врахувати принципи, на яких базується управлінська компетентність; фактори що визначають її зміст; виділити окремі рівні та визначити характеристики управлінської компетентності для кожного з них;

- визначити джерела надходження інформації про сучасні вимоги до професіоналізму фахівців з менеджменту;

- своєчасно корегувати модель управлінської компетентності у зв'язку із розвитком і удосконаленням зазначених вимог.

Отже, формування системи наукових поглядів на розвиток управлінської компетентності менеджерів – це тривалий і нескінчений процес взаємодії науковців, педагогів і менеджерів-практиків

з метою накопичення, узагальнення і систематизації знань про сучасні вимоги до даних фахівців, а також вироблення дієвого механізму, впровадження даних надбань у безпосередній навчальний процес.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вебер М. Исследование по методологии науки / М. Вебер. – М. : ИНИОН, 1980. – Ч. 1. – 202 с.
2. Савенкова М. Е. Управленческая компетентность в социально-политических доктринах античной философии / М. Е. Савенкова // Сборник научных трудов ДонГАУ: „Социально-гуманитарные проблемы менеджмента”. Серия : Государственное управление. – Донецк : ДонГАУ, 2003. – Т. IV, вып. 19. – 493 с.
3. Библиотека управляющего персоналом: мировой опыт. Профессиональная ориентация, подготовка и оценка персонала: обзорная информация / сост. В. И. Яровой ; под ред. Г. В. Щекина. – К. : МАУП, 1995. – 120 с.
4. Бутченко Л. В. Особенности формирования устойчивости потенциальных качеств менеджеров в высшей школе / Бутченко Л. В., Ткаченко Е. Г. // Сборник научных трудов ДонГАУ: „Социально-гуманитарные проблемы менеджмента”: Серия : Государственное управление. – Донецк : ДонГАУ, 2003. – Т. IV, вып. 19. – 493 с.
5. Калініна Л. Историчний контекст розвитку теорій менеджменту / Калініна Л., Михайлденко Т., Бурма В. // Освіта і управління. – 2003. – Т. 6, № 2. – С. 63–72.
6. Кредисов А. И. История учений менеджмента. – К. : ВИРА-Р, 2000. – 336 с.
7. История менеджмента : учеб. пособие / под ред. Д. В. Валового. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 256 с.
8. Уткин Э. А. История менеджмента / Э. А. Уткин. – М. : Ассоциация авторов и издателей „Тандем” ЭКМОС, 1997. – 224 с.
9. Тейлор Ф. У. Принципы научного менеджмента / Ф. У. Тейлор. – М., 1991.
10. Гастев А. К. Как надо работать: Практ. введение в науку организации труда / А. К. Гастев. – М., 1972.

Аннотация

В.Е.Берека

Становление системы научных взглядов на проблему развития управленческой компетентности менеджеров

В статье осуществлен историко-педагогический анализ становления системы научных взглядов на проблему развития управленческой компетентности менеджеров.

Ключевые слова: управленческая компетентность, научные взгляды, менеджеры, историко-педагогический анализ.

Summary

V.Ye.Bereka

Formation of the System of Scientific Views to the Problem of Managerial Competence of Managers Development

Historic-pedagogical analysis of formation of the system of scientific views to the problem of managerial competence of managers development

Key words: managerial competence, scientific views, managers, historic-pedagogical analysis.

Дата надходження статті:

„1” лютого 2011 р.

УДК 37.03+372.77 (045)

В.П.БЕРЕКА,
старший викладач;
Є.Г.МІСЯЦЬ,
старший викладач
(м.Хмельницький)

Логічні аспекти мовної комунікації на уроках математики

У статті розглянуто використання основних логічних прийомів при формуванні математичних понять та розв'язуванні задач у початковому курсі математики, подано аналіз використання основних логічних законів побудови правильних умовиводів і їх вплив на розвиток логічного мислення та мовлення молодших школярів.

Ключові слова: порівняння, абстрагування, узагальнення, аналіз, синтез, умовиводи, логічне мислення.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Формування культури логічного мислення молодших школярів є актуальною проблемою для освіти сьогодення. Мислення – це активний цілеспрямований процес опосередкованого й узагальненого відображення дійсності, результати якого матеріалізуються в мові і перевіряються суспільно-виробничою практикою людини [5, с.7].

Істотними ознаками логічного мислення є несуперечність, обґрунтованість, послідовність, належне поєднання абстрактності і конкретності, творча гнучкість. Основними рисами культурної мови є чіткість, ясність, однозначність, граматична і стилістична правильність. Названі ознаки і риси тісно пов'язані між собою, оскільки мислення – це багатогранний процес, а мова і мислення –